شانۆکاری کورد و وەهمەکانی.. نیهاد جامی

دەرگاکردنەوە لە ناوەوەی خۆمان، داخستنی وەهمگەلێکە کەسانێک پێش خۆمان بەیان درووست کردین، ئەمە ناتوانین خۆمان بین بەبێ ئەوەی کەسانێک نەیێن دەرمان بۆ نەکەن، کاتێک لە ناو کولتوورو زمانەکانیتردا دەبین تێدەگەین، تازەگەریەک کە ئەمەی فریوودراوە تازەگەریەکی کۆنە، بۆیە بەلامانەوە نابێت سەیر بێت تازەگەری خۆرئاوایی بۆ ئەمە واتە شانۆی نیو سەدە پێش ئێستا، پێنجا سال رابردووی شانۆی خۆرئاوا کەسمان نایانناسین، نیو سەدە لەناو نائاگاییداین، شانۆنووس و دەرهێنەرەکانی کێن؟ تیۆرەکان چین؟ هێشتا وەهمی شانۆی ئەزمونگەری بەری نەداوین، لەکاتێکدا پێنجا سالی رابردوو نەژراوە، بە کورتی با ئاماژە بە ئەو ئیشکالیەتە بکەین، تۆ یاخود خەریکی شانۆیت یان پێرفۆرمانس، هەر نمایشێک لەسەر تەختەی شانۆ هاتە خوارەوە پێرفۆرمانسە، ئیتر گەر بەوە شاگەشکە دەبیت کە شانۆی ئەزموونگەرییە، شتێکی وا لە ئێستای دنیادا بوونی نیە.

پرسیارێک هەمیشە ڕووبەڕومان دەبێتەوە: شانۆی ئەوروپی ئێستا لە چ ئاستێکە؟

ئەو پرسیارە بوونی ڕەوایەتی نیە، بەڵام چونکە ئەمە تێنووی ئەوەین بزانین خۆرئاوا چی دەکات، بۆیە لەم جۆرە پرسیارانە دەکەین، کارە پێرفۆرمانسییەکان کاری گروپی بچووک و دەستەبژێرین، کارە شانۆییەکانیش زیاتر بۆ دوو ئاراستە ئیش دەکەن، یەکێکیان گەڕانەوەیە بۆ ناو شاکارە ئەدەبییەکانی شانۆ، ئاراستەکەیتریش قسەکردنە لە کێشەکانی ئەمڕۆی دنیا، ئەو دوو ئاراستەیە رۆلێکی گرنگیان هەیە لە ئێستای شانۆ.

رووکردنە نووسینی شانۆنامە بۆ ئاستێکی بەربڵاو کتێبە شانۆییەکان داگیر دەکات، چونکە سەرچاوەی سەرەکی کاری شانۆیین، بە پێچەوانەی شانۆی ئەمە کە زیاتر قسە لە رەخنە و وتارە، لەکاتێکدا شانۆ خۆی بوونی نیە، تا ڕەخنە و وتار ئەو ڕووبەرە داگیر بکەن، گرفتی ئەمە ئەوەیە هێشتا دەمانەوێت لەناو تیۆرەکانی ناوەراستی سەدەی بیستەمەوە قسە لەشانۆ بکەین، شانۆکارانێک کە لەخۆرئاوان بەشێکی دیاری ئەو خراپی گواستنەوەیە دەکەوێتە ئەستۆیان، لە پێلینکاری فێستڤاڵە شانۆییەکان لە ئاستی پلە چوار بەشدار دەبن و وای دەردەخەن لەتەک داهێنەرە گەورەکانی شانۆن، ئەوە بەکردەوە لەناو

ئەرشیفی ناوەندی فەستڤاڵە شانۆیەکان بینیومانە.
گرفتێکی تری شانۆکاری کورد وەهمی بە جیهانی بوونە، خەونێکە یۆتۆپیایەکە، پێی وایە بۆ ئەوەی شانۆکەی جیهانی بێت دەبێت وەک تیۆریزانەکانی پەنجا ساڵ پێش ئێستا نمایشی شانۆیی دروست بکات، بە ئەوەی شانۆکەت جیهانی بێت گەڕانەوە بۆ میتۆدە کۆنەکانی خۆرئاوا کە تا ئێستا بۆ کوردستان نوێن، ناتکەن بە دەرهێنەری داهێنەر، بانگەشەکارانی ئەو بوارە پێویستە ڕوونی بکەنەوە، ئەوان پەرفۆرمانیسیان لەژورێک ئەنجام داوە و پێویست ناکات چیتر کەس فریوو بدەن.
جیهانی بوون گەرانەوە نیە بۆ شانۆنامە کلاسیکییەکان، هێندەی ئیشکردنەوەیە لەتەک کێشە کولتورییەکانی خۆت، بەڵام گرنگ لەوەدا ئەوەیە: بە چ زمانێک نمایش بکرێت، ئەو شوێنەی تیای نمایشی دەکەیت لە چیرۆکەکەت تێبگات، کەس بە شاکارە کلاسیکییەکان و تیۆری دەرهێنەرەکانی خۆرئاوا نابێت بە جیهانی، وەهمێک کەسانێکی کوردی لەخۆرئاوا بە ناو گەنجانی کوردستان درووستیان کردووە، بۆ ئەوەی کەس زوویر نەکەین باس لە خۆمان دەکەین، بەهۆی ئەوەی لە شانۆی پۆڵەندی لەتەک دیارترین پەرفۆرمەری ئەو شانۆیە دوو پەرفۆرمانسمان نمایش کرد، ئاخۆ من شانۆکارێکی جیهانیم؟ ئایا من ناوێکی گرنگم لە شانۆی ئەو وڵاتە؟ ئاخر ئەوانە پرسیار نین، هەر کاتێک وا بیرم کردۆوە، تووشی نەخۆشی دەروونی بوومە، تۆ سەیرکە من لە فەرەنسا بە فەرەنسی نواندنم کرد، ئایا من لەشانۆی فەرەنسی کاریگەری خۆم هەیە؟ جا ئەو پرسیارە تەرجەمە بکە بۆ قسەی ئەو شانۆکارانەیتر ، ئەوسا تێدەگەیت ئێمە خاوەنی گەڕانەوەی گریاناویترین نوکتەی شانۆی دنیاین.
کاتێک پێت وا بوو ئەوان گرنگن، پێویستە سەرەتا باوەر بەوە بهێنیت تۆ حەزت بە فریودانی خۆتە، پێتخۆشە هەڵتبخەڵەتێنن درۆت بۆ بکەن، درۆکردن لەرێوە بۆ کوردستان ئاسانترین کارەکە و هیچ تەکنیکێکی پێویست نیە، کاری منیش ئەوە نیە درۆتان بۆ بکەم، بەڵکو دەمەوێت بە ئاگابێنەوە لەو خۆشباوەڕییەی چیتر بە درۆی، شوێنگەی ئێمە لەشانۆی دنیا خۆتان فریوو نەدەن.
کەی ئەو ڕوانینە بە خۆی بریتییە لەقسەکردنی وەهمێک کە شانۆی ئێمەی خواردووە، تیۆرەکان نایەڵن کار بکەین، بەرلەکارکردن دەمانەوێت تازەگەر بین، بەڵام بەڕاست بۆ تازەگەر بین؟ تازەگەری چییە؟ گەر شاکارێکی کلاسیکمان وەک خۆی خسوتە سەر شانۆ ئەمە شانۆکاری کۆنەپەرستین؟ بەلام کە باسی جەستەمان کرد تازەگەرین ؟ بەئاگا لەوەی تازەگەرییەکەمان کۆن بووە و کۆنەپەرستییەکەمان گەڕانەوەیە بۆ بنەما ڕاستەقینەکانی شانۆ، ڕەنگە گەنج بوون و ئارەزوی خوێنگەرمیت

وات لێبکات بە نائومێدیەوە بڕوانێتە لە من، بە ئومێدەوە بڕوانێتە ئەوانەی فریووت دەدەن، بەڵام کاتێک کتێبی شانۆیی بەزمانیتر دەخوێنیتەوە، تێدەگەیت هەمیشە دەبێت دوو وێنە ببینین، تیۆریستانی شانۆ وەک خۆیان وێنەیەکن و وێنەی دووەمیان وێنە بارگاویکراوەکەی ئەمەیە، کە هیچ پەیوەندیان بە وێنەی یەکەمەوە نیە، بۆیە کاتێک نەتوانین ئاشنای کولتورو زمانەکانیان بین، سەختە بتوانین قسە لەشانۆکانیان بکەین، چۆن دەکرێت من تەنیا کۆرسێکی سەرەتایی زمانیی ئەڵمانیم خوێندووەو ساڵێک لەوێ ژیاوم ئێستا بێم خۆم بە پسپۆری ئەو شانۆیە بزانم، بەڵام گرفتی مرۆڤگەلێک ئەوەیە خۆی بە پسپۆری کە میتۆدی شانۆیی دەزانێت، سەرەنجام هەموو قسەکان لەماوەی پەنجا سالی رابردووی شانۆی ئێمە بریتی بووە لە گرۆتۆڤسکی و پیتەربروک و گۆردن گریک و ئاڕتۆ و … بێ ئەوەی ئەرشیفی ڤیدیۆی شانۆی ئەوان و کتێبەکانیانی بە زمانی سەرەکی خوێندبێتەوە، ناکرێت تۆ کە بەرهەمی ئارتۆت نەخوێندبێتەوەو بە گرۆتۆڤسکی باس لەو هەموو وێرانە وەرگێڕانە عەرەبییەی ناکەم بە کتێبی “شانۆی هەزار” کە بەدوای خوێندنەوەی دەستنووسە پۆڵەندییەکە ڕوو بەڕووی دەبیتەوە، بەلام بەبێ دوو کتێبیتری گرۆتۆڤسکی یەکێکیان بە ناوی “ئیلهامبەخشییەکانم لەشانۆدا”کە بە دوو بەرگ چاپکراوە، کتێبێکیتریش گفتوگۆیەکی فراوانە لەبارەی جەستە و ئەزموونی شانۆیی کە زبیگنیف ئۆشینیسکی لەگەڵیدا سازیداوە، لەژێر ناونیشانی “دیدار لەگەڵ گرۆتۆڤسکی” بێیت قسە لەگرۆتۆڤسکی بکەیت، وەک گرۆتۆڤسکی ناس، لەکاتێکدا وێنەکەی تۆ بریتییە لەوێنەیەکی رووکەش بە ئەو دەرهێنەرە.

ئەو کورتە وتارە زادەی ئەو وەهمە ترسناکەیە لەرابردوو ئێمە ڕووبەڕووی ببوینەوە، لە ئێستاشدا بەبەردەوام شانۆکارانێک گەنجانی شانۆی پێدەخەڵەتێنن، بۆیە قسەکردن لەهەندێک دەرەنجام و خەوشەکان کردەیەکی ئەخلاقییە، دەنا لەبنەڕەتدا پێویست و چاوەڕوانی ستایشی کەس نین، من سوپاسگوزارم کە هاتنە دەرەوەم وایکرد لە یەتەپیاو وەهمەکان دەربچم، ئەویش زادەی ئەو ساڵانە بوو لە پۆڵەندا ژیام، وەک خوێندکار لە خوێندنگای دراماتورگی، لەپاڵ کۆرسە بەردەوامەکانی شانۆی زیگمۆند هەبنەرو فێربونی زمانی پۆڵەندی ئەو ئاسۆیەی لەبەردەم کردەوە کە لەناو نائاگاییەوە بەرەو ئاگایی شانۆیی هەنگاو بنێم.

نیهاد جامی

گەندەڵی نەخۆشی سەردەم.. شورش عزیز سورە

گەندەڵی کار دەکاتە سەر رێڕەوی گەشەسەندنی دیموکراسییەت لە وڵات

رێکخراوی شەفافیەتی نێودەوڵەتی، وشەی گەندەڵی بە “بەکارھێنانی پلە و پایەی دەسەڵات بۆ بەرژەوەندی تایبەت” پێناسە دەکات، ھەروەھا بانکی نێودەوڵەتیش گەندەڵی بە “خراپ بەکارھێنانی سەروەت و سامانی گشتی بۆ دەستکەوتی تایبەتی” پێناسە دەکات.

گەندەڵی یەکێکە لە نەخۆشییە ھەرە قووڵەکانی ناو کۆمەڵگە. تا دێت زیاتر دەبێت، بەتایبەتیش لە نێو دەزگا ئیدارییەکان، ئەویش بەھۆی لاوازی دامەزراوەکانی حکومەت. ئەوەشمان لە یاد نەچێت گەندەڵی بە شێوەیەکی راستەوخۆ کاریگەرییەکی نەرێنی ھەیە لەسەر ئاسایشی نێودەوڵەتی و بەربەستێکی گەورەیە لەبەردەم پێشکەوتنی ئابووری ھەر وڵاتێک. ھەروەھا دەبێتە ھۆی لەناوبردنی متمانەی کۆمەڵایەتی بەرامبەر بە دامەزراوە گشتیی و حکومییەکانی وڵات.

لەم چەند ساڵانەی دواییدا، سەرەڕای دروستبوونی چەند لێژنەیەک دژ بە گەندەڵی لە نێو دامەزراوە حکومییەکان، بەمەبەستی نەھێشتن و بەرەنگاربونەوەی گەندەڵی، کەچی تا ئێستا ئەو دیاردەیە ھەر ماوە.

بێگومان گەندەڵی تێچوونێکی زۆری کۆمەڵایەتی و ئابووری ھەیە، چونکە کار دەکاتە سەر رێڕەوی گەشەسەندنی دیموکراسییەت لە وڵات.

بۆیە شەڕی دژ بە گەندەڵی پێویستی بەھەماھەنگی ھەیە لە نێوان دەوڵەت و رێکخراوە ئیقلیمی و نێودەوڵەتییەکان، بەئامانجی گەمارۆدان و ئاشکراکردن و بڕینی ھێڵەکانی ھەماھەنگی لەنێوان گەندەڵکاراندا. بێگومان بۆ گەیشتن بەو ئامانجەنەش دەبێت ستراتیژیەتێک بۆ نەھێشتنی گەندەڵی دابڕێژرێت لەسەر بنەمای ھاریکارییەکی پتەو لە نیوان دەسەڵاتدارانی نێودەوڵەتی و ئیقلیمی و ناوخۆیی، ئەمە جگە لە بوونی ھاریکارییەکی گشتی لە نێو وڵاتەکەدا لەگەڵ ھاووڵاتیان و رێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی.

گەندەڵی سیاسەت خۆی لە خۆیدا لادانێکە لە بنەما دیاریکراوەکانی پەیڕەو و پرۆگرامەکانی کوتلە و پارت و رێکخراوە سیاسییەکان. یاخود فرۆشتنی بنەمای رێکخراوەک یان پارتێک بە کوتلە نەتەوەییە نێودەوڵەتی، ئەمەش دەچێتە قاڵبی خیانەتکاری. ھەرچی گەندەڵی

بەڕێوەبەرایەتیە ئەوە پەیوەستە بە دیاردەی گەندەڵی و لادانی ئیداری لە ڕێگەی ڕێکخراوەکان، کە لەلایەن کارمەندێکەوە دەکرێت لەکاتی بەڕێوەبردنی کارەکانی بە پێچەوانەی بنەما یاساییەکان کارکردن، واتە هەڵقەستنەوەی پلە و پایەی ئیداری بۆ قازانج کردن بە شیوەیەکی نا شەرعی.

هەروەها گەندەڵی داراییش بەشێکی ترە لە دیاردەی گەندەڵی، ئەویش لادانە لە یاسا و ڕێسا داراییەکان کە پێویستە هەموو لایەک پێیەوە پابەند بن بە تایبەتی لە نێو ڕێکخراوە نێودەوڵەتییەکان. دواتریش گەندەڵی ئەخلاقی هەیە، کە بەستراوەتەوە بە لادانی ئەخلاقی و هەڵسوکەوتە نا جێگیرییەکانی تاکە کەس دوور لە بەها پەسندکراوەکانی ئایینی و کۆمەڵایەتی.

بێگومان هەموو جۆرە گەندەڵییەکان کاردانەوەی نەرێنیان هەیە لەسەر باری ئابووری و کۆمەڵاتی و وڵات و دەبنە ڕێگر لەبەردەم ڕێڕەوی گەشەسەندن و دیموکراسیەتی ناوچەکە، بۆیە پێویستە لەسەر حکومەتەکان لە گشت وڵاتانی جیهان کار بکەن بۆ توندکردن و بەهێزکردنی بەهای شفافیەت لە پێناو بڵادنەوەی کولتووری نەهێشتنگەندەڵی.

شورش عزيز سورمە \ ئیتالیا

گفتوگۆ لەگەڵ هونەرمەند موخلیس رواندزی.. کامەران حاجی ئەلیاس

هونەرمەند موخلیس رواندزی: لەسەر دەستی مامۆستا (زرار محمەد مستەفا) فێری ئەلف و بێی موزيك بووم

هونەرمەند موخلیس رواندزی: موزیکی بیانی لەسەر موزیکی هەر گەلێك کاریگەریی ئەرێنی و نەرێنی هەیە

هونەرمەند موخلیس سەید جەبار ناسراو بە (سەید موخلیس رواندزی)، یەکێکە لە ژەنیارەکانی بەتوانای کوردستان ئەندامی تیپی موزیکی پاشای گەورەیە برای هونەرمەند (سەید ئەحمەد رواندزی)یە ئەزموونی لە ژەنینی چەندین ئامێری موزيك هەیە بەشداری چەندین کۆنسێرت و بەرنامەی تەلەفزیۆنی کردوە جگە لەوەش دەستێکی ڕەنگینی

هەیە لە چاککردنەوەی ئامێری موزیکی ..ئێمەش لە نزیکەوە ئەم هەڤپەیڤینەمان لەگەڵیدا سازدا.

*سەرەتا با بزانین وەکوو ژەنیارێك چۆن ئاشنای جیهانی موزیك بوویت؟

- سەرەتای ئاشنا بوونم بەهونەری موزیك دەگەرێتەوە بۆ ئەوە کاتەی کاتێ ،ئێمە کۆمەڵێك قوتابی بووین کە لە تەمەنێکی هەرزەکارییەوە لەسەر دەستی مامۆستای بەناوبانگ و ڕابری هون□ر ل□ د□ق□ر□کەمان مامۆستا(زرار محەمەد مستەفا) چووینە بەر خوێندنی هونەر و مۆسیقا کاتێ خوولێکی موزیکی کردوە لەسەر دەستی ئەو فێری ئەلف و موزیك بووم،بۆیە بە یەکەمین مامۆستای خۆمی دەزانم لەوساکەوە دانەبڕاوم و درێژە بە خۆپێگەیاندن داوە و خۆم فێری ژەنینی چەند ئامێرێك کردووە بەشداری چەندین کۆنسێرت و بەرنامەی تەلەفزیۆنی کردوە.
- بە هۆی ئەوەی جەنابتان برای هونەرمەند (سەید ئەحمەد رواندزی)ین، تا چەند هاوکارت بوو یاخود کاریگەریی لەسەر تۆ وەکوو هونەرمەندێك هەبووە؟
- ئاماژەت بە خاڵێکی گرنگی ژیانی هونەریم دا دوای مامۆستای ڕەحمەتی (زرار محەمەد)، هونەرمەند و برای لێهاتووم سەید ئەحمەد ڕواندزی بە دووەمین مامۆستای ژیانی خۆمی دەزانم کە بە بەردەوامی ئەزموونم لێ وەرگرتووە و وانەی گرنگی هونەر و مۆسیقای پێ داوم کە هەمیشە رێگای رۆشنکەرەوەی ژیانی هونەریم بووە .
- بەرێزت زۆرێك لە ئامێرەکانی موزیك دەژنیت زیاتر خۆت لە کامە ئامێر دەبینیتەوە؟
- بەڵێ، لە ژەنینی ئامێرە ژێدارەکان ئەزموون و شارەزاییەکی باشم هەیە و لەگەڵیان دەژیم وەکو ساز، کەمانجە، جەمبووش ..ب□□□ام زیاتر خۆم ل□ پسپۆڕی ژەنینی ئامێری (عود) دەبینمەوە..
- ئێوە وەکوو پیشەی خۆتان شوێنێکی تایبەتیتان هەیە بۆ چاککردنەوەی ئامێرە موزیکییەکان؟ ئەگەر باس لەو ئەزموونەش بکەیت؟
- بەڵێ وەرشەی تایبەتی خۆم هەیە. لەسەر دەستی هونەرمەند سەید ئەحمەدی برام شارەزاییم لە چاککردنەوەی ئامێرە موزیکییەکان پەیدا کردووە و ئێستاش لە شاری ڕواندز ڕۆژانە خەریکی ئەم کارەم لە زۆر شوێن سەردانەم دەکەن .

- تا چەند گرنگە ژەنیار بە شێوەیەکی ئەکادیمی ئامێرەکەی بژەنێت و شارەزایی لە نۆتە خوێندنەوە هەبێت؟
- لەگەڵ ئەوەی زۆرێك لە ژەنیارە بەناوبانگی جیهان بەبێ نۆتە فێری موزیك بوونە و لەم بوارەدا قووڵ بوونەتەوە، بەڵام نکووڵی لەوە ناکرێت کە خوێندنی ئەکادیمی بایەخێکی یەکجار زۆری هەیە لە پێگەیاندنی هونەرمەند و پێشڤەچوونی توانستی هونەری بەم شێوەیەش بنەماکانی موزیك فێر دەبێت و هەلی فێربوون و کارکردن لە بەردەستی ژەنیارانی لێهاتوو و مامۆستایانی ئەو بوارە بۆ فێرخوازەکان دەڕەخسێت. گرنگیی شارەزایی لە نۆتەدا لەوەدایە کە هونەرمەند تێگەیشتنێکی قووڵتری لە موزیك بەدەست دەهێنێت ئاسانتر و باشتر لەگەڵ تیپەکانی موزیکدا دەگونجێت..
- کاریگەریی موزیکی بیانی بە (ئەرێنی و نەرێنی) لەسەر شوناسی موزیکی کوردی چۆن دەبینت؟
- لە بنەڕەتدا موزیکی بیانی بە سەر موزیکی هەر گەلێك هەم کاریگەریی ئەرێنی هەیە، هەم نەرێنی. لایەنی ئەرێنییەکەی ئەوەیە کە دەکرێت موزیکی کوردی بە تەکنیك و میلۆدیی نوێ دەوڵەمەند بکات، موزیکی کوردی بە ڕووی کەلتووری جیهانیدا بکاتەوە و ئاڵوگۆڕی هونەری بێنێتە دی، ئەمە جگە لەوەی لایەنی تەکنیکی بەرهەمهێنان و تۆمارکردنی بەرهەمی هونەری بەرەو پێشەوە دەبات و ڕوانگەیەکی دیکە لە تێکەڵکردنی جوانیی موزیکی کوردی و جیهانی ساز دەبێت. بەڵام دەبێت ئاگاداری کاریگەرییە نەرێنییەکانیش بین کە دەکرێت لە چەند لاوە زیان لە موزیکی کوردی بدات، لەوانە: ئەگەر وریا نەبین و لە وەرگرتنی موزیکی بیانی، شارەزایی ڕەچاو نەکەین، ئەوە هەندێك تایبەتمەندەکانی موزیکی ڕەسەنی موزیکی کوردی لەدەست دەدین، ئامێرە کلاسیکییە کوردییەکان وردەوردە باویان نامێنێ و کۆمەڵێك مەقام و ئاواز و گۆرانیی فۆلکلۆر لە بیر خەڵك دەچنەوە. لاساییکردنەوەی کوێرانەی موزیکی بێگانان زۆر زیان لە موزیکی کوردی دەدات و دەیشێوێنێت. ئەمانە هەموو تێکڕا کارێك دەکەن کە نەوەی داهاتوومان لە کەلەپووری موزیکی گەلی خۆی دوور دەکەوێتەوە و هەڕەشە و مەترسی دەکەوێتە سەر ناسنامەی گەلەکەمان. پێشنیار دەکەم هاوسەنگی ڕابگرین لە نێوان تازەگەری و پاراستنی ڕەسەنایەتیی موزیکی کوردی نەوەی نوێ لەسەر ئەو بنەما موزیکییانە پەروەردە بکەین کە پردێکی پەیوەندی لە نێوان نەوەی ئێستا و نەوەی ڕابردووی ئەم بوارە بنیات بنێین. واتە دەتوانین هەم سوود لە موزیکی بیانی

وەربگرین هەم ناسنامەی موزیکی خۆمان بپارێزین.

هەنگاوێک لە ئەوە.. کەریم قادر

توندوتیژی هیچ ئەنجامێکی نابێت، بە خوێنڕشتن هیچ ئامانجێک بەدینایەت". ئەگەر ئەمە بکرێتە کردار، ناوچەکە بە تێکڕایی دەحەسێتەوە و دەگەشێتەوە.
هەموومان چ ڕۆژهەڵاتی بین، چ ڕۆژئاوایی بەندەی خودای گەورەین، بەپێی ئایینە ئاسمانییەکان لە یەک دایک و باوکین. کەواتە لە

بنەڕەتدا هەموومان خوشک و براین، نەک تەنیا برا.
ماوەیەکە وشەی “برایەتی”بە واتا سیاسییەکەی نەک جیناتێکێیەوە بووەتە وەردی سەرزاری هەندێک لەسەرکردەکان کە پێشتر لە بارودۆخی جودا لەوانی دیکەشمان بیستووە، وەڕای ئەوەی بە خوێنی کورد تینوو بوون.
گەلی کوردستان زیانی بە کەس نەبووە و نییە و خاکی کەسی داگیر نەکردووە، بەڵکو بە هزر و کارەکانی لە باڵاکردنی ئەو وڵاتانە دەستەی باڵای هەبووە، بەڵام بەجگە لەوەی ئەوانی دی کوردیان بە برا قبوڵ نەبووە، چەندین ناووناتۆرەی نەشیاویشیان بۆی هێنیوەتەوە.
بەواتایەکی دیکە، کورد دەستی بۆ توندوتیژی نەبردووە و برایەتی ئەوانی دیکەی ڕەت نەکردۆتەوە، بەڵکو ئەوانی دیکە بەزمانی چەک ڕوبەڕووی هەوڵە ئاشتیخوازەکانی کورد بوونەتەوە، تەنانەت تا بەیان لوابێت ئازار و ئەشکەنجەیان داوە کە بەپێی کتێبە مێژووییەکان کاتێک کورد لەناوچەکە هەبووە، ئەوان بوونیان نەبووە. تەنانەت سەرۆک مەسعود بارزانی لە هەڵمەتی بانگەشەی ڕیفراندۆمی سەربەخۆیی کوردستان بەو دەربڕینە بەزاری خۆی دەربڕی، بەڵکو ئەوە خوایە هەموو لایەک بگەڕێنەوە سەر ڕێگە دروستەکەی برایەتی گەلان کە گوتی: ئەوە سەت ساڵە گەلی کورد سزادەدەن، ئەرێ تێر نەبوون؟ کە دەبوو هەمووان ئەو دەربڕینەیان بە گرنگ و دژە خوێنڕشتن وەرگرتبا و بە دیالۆگ و گفتوگۆ کاریان بە برایەتییە مێژووییەکە بکردبا.
ئەگەر ڕاست دەکەن کورد برایەکی مێژووییە، دەبێت بە ڕاستکردنەوەی ڕەفتارەکانیان داوای لێبوردن لەگەلی کورد بکەن. دواتر لەبەرئەوەی هەمیشە خۆیان لەسەرووی کورد داناوە، بەئاراستەی ئەو برایەتییە هەنگاوێکی بوێرانە بنێن، کوردیش دوو هەنگاو دەنێت، چونکە سوودی بۆ تەواوی ناوچەکە هەیە.

فیلەسکەل پرۆژەیەکی نوێی گەلەری ئارامە لەگەڵ د. ئازاد

حەمە.. تێگەشتنێکی فەلسەفییانە بۆ هاوڕێیەتی.. کۆرسی حەوتەم

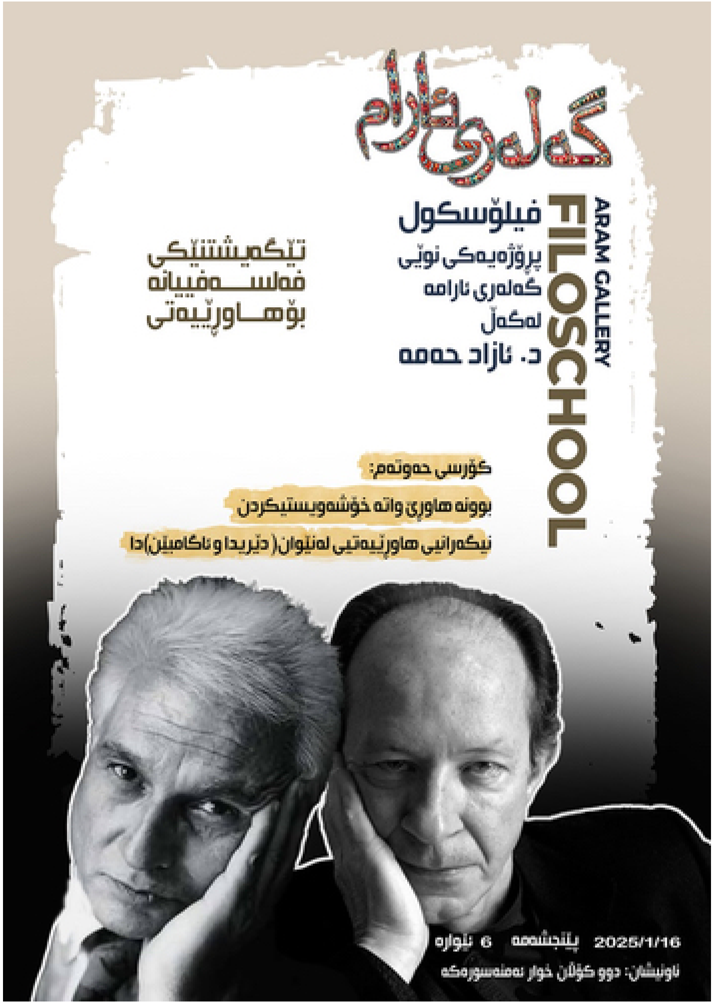

تا تۆکەی سەر قۆڵی عەزە.. شیعری: عەبدوڵا سڵێمان(مەشخەڵ)

عەزە تا ئەوڕۆژەی کوژرا هەر عاشق بوو
هەموو شەوێ تا درەنگان لەگەڵ ئەرپە و هاوڕێکانی
لەسەر فلکەی گوزەرەکە دەوەستان و بەدەم جگەرە کێشانەوە
باسیان لەو خەونانە دەکرد، کە بۆی دەژیان
ناوی ئەو ئەمنانەیان یەک یەک دەهێنا کە تا ئەودەم شەقی مزریان

بەرکەوتبوو
عەزە زوو زوو قۆڵی کراسەکەی هەڵدەکرد و باڵەکانی دەکردنەوە
سەیرێکی تاتۆکەی سەر قۆڵی چەپی خۆی دەکرد و ئاخ لەسەر ئاخ
دەیدا یە با
(عەزە حەیاتەک عەزاب) نەک هەر تاتۆیەکی سادە، بگرە چیرۆکێکی
گەورەی لەگەڵ خۆیدا هەڵگرتبوو
تاتۆکەی چەند خوار و خێچ بوو، خۆی سەد ئەوەندە سەرڕاست و
بەهەڵویست بوو
موختارەکان لێی دەترسان
ئەمنەکان دوو دوو یان سێ سێ نەبوونایە نەیاندەدواند
حکومەت چەندجار خستییە پشت شیشی زیندان و سەرەنجام ئازادی دەکرد
عەزە دڵی بە (قەدە)ی میم پیرۆزەوە بوو. ئەو تاقە کچەی بە هەتیویی
بەخێوکرابوو
عەزە دەیزانی باوکی قەدە تێکۆشەر بووە و گیانی خۆی بەخت کردووە.
بۆیە قەدەی لەهەموو کچەکانی گەڕەک زیاتر چووبووە دڵەوە.
سوێندی بۆ قەدە خواردبوو کە لەسەر ڕێگەی باوکە گیانبەختکردووەکەی
لا نەدات و تۆڵەی بکاتەوە.
زۆرجار عەزە ئێواران تاریک کە دەگەڕایەوە ماڵ
لەسەر ڕێوە عەلاگەیەک میوە یان سەوزەی لەگەڵ دەستی خۆیدا
بەدزی دەر و جیران دەدایە دەستی میم پیرۆز
قەدەش لە هەیوانەکەوە کە گوێی لە دەنگی عەزەی عاشقی دەبوو
بزەیەکی بۆ دەکرد و بە لچکی لەچکەکەی سەری پێکەنینە پڕ لە
نازەکەی دەشاردەوە.
شار ئەوکات نە هێندە قەر□ب□□غ بوو و نە پڕیش بوو لە ڕووخساری
نامۆ
کەم کەس دەیوێرا زستانان دوای سەعات شەشی ئێوارە لە چەمی خاسە
بدات و بپەڕێتەوە بە تەنیا
ئەوە عەزە بوو لەو شەوانە دەبووە تارمایی و دەچووە خەونی
ئینسانفرۆشەکانی شار و
خەوی لە چاو ڕاپۆتنووسەکان دەتۆراند.
تاکو ڕۆژێک عەزە لەماڵ میمکە حورمەت دێتە دەرێ کە تازە ناوی
قەدەی لەسەر باسکی چەپی کوتابوو
دوو دەمامکداری دڵڕەق هەژدە فیشەک دەنێن بە جەستەی عەزەوە و هەر
لەو شوێنە
لەو کۆڵانە باریکەی شار
لەبەردەم قاپی میم حورمەت عەزە دەکوژرێ و دەبێتە کەسەری سەر دڵی
خەڵکی سادەو هەژار

بۆ سبەینێ وەختێ ڕاپۆرتنووسەکانی گەڕەکە خێرلەخۆ نەدیووەکانی شار ئاهەنگی مردنی عەزەیان دەگێرا
قەدەش بە بوتڵێ نەوت و شقارتەیەکەوە هاواری عەزە دەکات و گڵپەی ئاگر دەئاڵێتە باڵای قەدە و ئەویش دەبێت بە سووتماک و قەر□ برووت.

ئێستا گۆڕی عەزە و قەدە وەک جووتە گۆڕی مەم و زین
لە گۆڕستانە بێنازەکەی شێخ محێدین دان
هەژارانی شاری ترس و فیداکاری و بیروباوەڕ
لەڕۆژانی هەینی هەفتە سەر لەو گۆڕستانە دەدەن
بەدەم یادی ئازیزانی خۆیانەوە
یادی عەزە و قەدە و عاشقە خێرلەخۆنەدیوەکانی ئەم شارە دەنێنە دڵ
سوێندیان خواردووە بەسەرهات و چیرۆکی مەرگی ئەم عەشقە؛
بەسۆزی مەقامی قەتار بۆ دڵدارە غەمبارەکان بگێڕنەوە و
نەیسپێرن بە کۆستی فەنا و بە تاریکستانی ژێڕگڵ.

شیعری: عەبدوڵا سڵێمان(مەشخەڵ)
حوزەیرانی ٢٠٢٤

ژێرنووس :
(١)ئەرپە ناوی ئەحمەد غەریب ئەحمەد زەنگنە ساڵی ١٩٤٦ لەشاری کەرکووک لەدایک بووە و پیاوێکی جەربەزە و ئازا بووە و هەڵوێستی دژە حکومەتی هەبووە. تا لە سەرتاشخانەیەک لەکاتی سەرچاککردندا لە ٢٢ ی شوباتی ١٩٧٢ لەلایەن پیاوانی حکومەتەوە کۆتایی بە ژیانی هێنرا.
(٢)خاسە؛ چەمێکە بەناوەڕاستی شاری کەرکووکدا تێدەپەڕێت.
(٣)میم یان میمک یانی پوور یان پلک.
(٤)گۆڕستانی شێخ محێدین؛ گۆڕستانی پشت تەکیەی تاڵەبانی□ و کەوتۆتە بەری باکووری گەڕەکی ئیمام قاسم لە پشت بازاڕی حەسیرەکەی کەرکووک.

یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان سەردان و پەیوەندیەکانی لەگەڵ حکومەتی تورکیا!.. نوری بەشیر

دوو هەفتەری رابردوو جارێکی تر میدیاکانی کوردستان، سەردانی ئەمینداری یەکگرتووی ئیسلامی سەلاحەدین بەهادینیان بۆ تورکیاو بینینی سەرانی حکومەتی ئەردگانیان بڵاوکردەوە، لەمجۆرە سەردانانەو کۆبوونەوە لەگەڵ سەرانی ئەک پارتی شتێکی نوێ نییە بۆ یەکگرتووی ئیسلامی و بەتایبەت سەلاحەدین بەهادین. ئەم حزبە ئیسلامییە ئەم پەیوەندیانەی نەشاردۆتەوەو بەردەوام لایەنگری جدی و هاوبیر و هاوهەڵوێستی بۆ ئەردوگان و حزبەکەی دەبڕیوە، هەتا لەوکاتانەشدا کە ئەردوگان گەورەترین سەرکوتی خەڵکی تورکیاو کوردەکانی تورکیای کردووە، سەلاحەدین و حزبەکەی لایەنگری ئەک پارتی کردووە کە سنورەکانی کوردستانی عێراق و سوریا و کوردستانی سوریایشی بڕیوەو کوشتاری خەڵکی مەدەنی کردووە، لەپاڵ حکومەتی تورکیادا وەستاون.

سەردانی یەکگرتووی ئیسلامی لە نیوەی دووەمی مانگی ١٢ی ساڵی پاردابووە، بەڵام لەم چەند ڕۆژەی هەفتەی یەکەمی ساڵی نوێدا، بەهەمانشێوە، شاسوار عبدولواحید لە نەوەی نوێ و مەسرور بارزانی لە پارتی، ڕێگای تورکیایان گرتەبەر. هاوکات میدیاکان هەواڵی لایەنگری و پەیوەندی سەرانی بزوتنەوەی ئیسلامی (عیرفان عبدولعەزیزو مونیرە عبدولعەزیز) یان لەسەر پەیوەندیان بەجەلانیەوەو پیاهەڵدان و لایەنگریان بۆ جەلانی و حزبە ئیسلامیەکەی و پەیوەندی کۆنیان بڵاوکردەوە.

پەیوەندی و سەردانی ئەمجارەی حزبە ئیسلامی و ناسیونالیستەکان بۆ تورکیا، بەهۆی گۆڕانی هەلومەرجی ئێستای ناوچەکەوەو وەزعی سوریاو جیگاوڕێگای تورکیا لەئاڵوگۆڕەکانداو هەروەها پاشەکشەی ئێران و قەیرانی پێکهێنانی کابینەی نوێی حکومەتی هەرێمدایە، کە حکومەتی تورکیا دەستپێشخەری کردووە، بۆئەوەی کاریگەری و نفوزی خۆی زیاتر بکات.

بەهەمووان ڕوونە کە پەیوەندی حزبە ئیسلامیەکان و ناسیونالیستەکانی کوردو لەسەرویانەوە؛ حزبەکانی بارزانی و تاڵەبانی، لەگەڵ حکومەتەکانی؛ تورکیا، ئێران، عێراق و سوریا، تەنیا پەیوەندی لە نێوان دوولایەنی یەکساندا نەبووە، بەڵکو خۆشخزمەتی و پێشلەشکری و نۆکەرایەتی بووە بۆ ئەو دەوڵەتانە. ئەگەر هەر حزبێکیش لەباوەشی

ئەم حزبانەی کوردایەتی لە قەومی و ئیسلامی کە دەرزەنەکن، کەوتبنە خوارەوە، ئەوا هەمانکاری حزبەکانی دەسەڵاتیان کردوە.

ئەوەی لێرەدا باسی ئەمەیە دەورو جێگای حزبە ئیسلامیەکانە لەکوردستان بەگشتی و یەکگرتووی ئیسلامی بەتایبەتی وەک حزبێکی نزیک و شوێنی متمانەی ئەردوگان.

هەموو حزبە ئیسلامیەکان بەجیا لەوەی لە ٣٤ ساڵەی رابردوودا پاشکۆی سیاسەتی ناسیونالیزمی کورد بوون، وە لەنێوان دوو زۆنی زەردو سەوزدا یاریان کردووە، بەردەوام پەیوەندیان لەگەڵ حکومەتانی ئیسلامیدا لەچەشنی: تورکیا، ئیمارات، سعودیە، پاکستان و ئێراندا هەبووەو یاریان کردووە، هەروەها شەریکە بەشبوون لەدزی و گەندەڵی و کوشتارو راووڕووتی خەڵکی کوردستان، بەتایبەت یەکگرتوی ئیسلامی سەرەڕای وەرگرتنی بودجەو شەریکە دزیی دەسەڵات، ئەوا لەو وڵاتانەش کۆمەکیان وەرگرتووە. ئەوەی جێگای باسە لەهەلومەرجی ئیستادا تورکیا چی دەوێت لە یەکگرتوی ئیسلامی و یەکگرتوش بەشوێن چیەوەیە لە ئێستادا!؟

هەرچەندە یەکگرتوو هەموو کاتێك لەپاڵ تورکیادا وەستاوە و پاکانەی تاوانەکانی لەدژی خەڵکی کورد بۆ کردوە، وە هیچ کاتێك دەستدرێژیەکانی بەسەر شارو دێهاتەکانی کوردستانی عێراق و بگرە بەسەر کوردستانی سوریا سەرکۆنە نەکردوەو دژی نەوەستاوەتەوە، بەڵێك وشە دژی پاڵپشتی تورکیا بۆ داعش و دژی هاوڵاتیانی کوردی سوریا و بەتایبەتی شاری کۆبانی ناڕەزایەتی دەرنەبڕیوە، بەڵام ئێستا لەچوارچێوەی ئەو دۆخە سیاسیەی لە عێراقدا وەکو ئاکامی روخانی بەشار ئەسەد هاتەتە پێشەوە، تورکیا ئەرکی تازەی بە یەکگرتوو داناوە.

لەم پەیوەندەدا دەورو ئەرکی تازەی یەکگرتوو ئەوەیە کە تورکیا دەیەوێ بۆ سوود وەرگرتن لەو دۆخەی سوریا و جۆرێك لە بالادەستی لە بڕیاری سیاسی سوریادا، لە کوردستانی عێراقیشدا جێپێی خۆی زیاتر قایم بکات و نفوزی خۆی بە سەر سەرجەم کوردستانی عێراقدا زاڵ بکات. ئەوەش لەڕێگای هاوکاریکردنی پارتیەوە دەبێت لەلایەن هەریەکە لە یەکگرتوی ئیسلامی و هەروەها نەوەی نوێ وە کە سەرۆکەکەی لەهەمانکاتدا و بەهەمان مەبەست بانگێشتی تورکیا کرا و کۆبونەوەی لەگەڵدا سازدرا، ئەمەش لەپێناو ئەوەدا کە حکومەتێکی هەرێم دروست بکەن هەژمونی پارتی تێدا زامن ببێت و یەکێتی لەژێر فشاردا بنێن و ناچاری بکەن مل بۆ بە مەرجەکانی پارتی بدات کە راستەوخۆ لەچوارچێوەی بەرژەوەندیەکانی تورکیادا لەناوچەکەو عێراقدا هەنگاو دەنێت. بەوجۆرەش نفوزی ئێران بەسەر کوردستانی عێراقدا لەڕێگای ملکەچکردنی یەکێتیەوە دەستەبەر بکەن.

هەر لەچوارچێوەی ئەو هەلومەرجەی لە ناوچەکەدا هەیە، کە دەورانێکی ناجێگیرەو بەپێی هاوسەنگی هێز قابیلی ئاڵوگۆرە، هەموو هێزە جیهانی و ناوچەییەکان و حزبە ئیسلامی و قەومییەکان دەیانەوێ بەرژەوەندیە سیاسی و ستراتیژیەکانیان مسۆگەر بکەن و خۆیان بۆ بەئاکام گەیاندنی ئامادە دەکەن. بەوجۆرە دەیانەوێ لەلایەکەوە ئەو دەسەڵاتەی ئەستا هەیانە بیپارێزن و بەهێزی بکەن و لە ئایندەشدا نەخشی سیاسی خۆیان کاریگەرتر بکەن. یەکگرتووی ئیسلامیش وەکو هێزێکی بەرژوازی، لەرێگای سوودوەرگرتن لە هەژمونی تورکیاوە دەیەوێ دەستێکی لە دەسەڵاتی هەرێم گیر ببێت و بەشی خۆی لە داهات و دەسەلاتی هەرێمدا دەست بکەوێ. پڕوپاگەندەکانی یەکگرتوو بە پاکانەکردنی کۆبوونەوەی ئەمیندارەکەی لەگەڵ بەرپرسانی رژێمی فاشیست و شۆڤێنیستی ئیسلامی تورکیا و پەیوەندیەکانیان لەگەڵ ئاک پارتی و حکومەتی ئەردوگاندا بەکارهێنانی پەیوەندیەکانیانە لەگەڵ تورکیا لە بەرژەوەندی چارەسەری کێشەی کورد لە کوردستانی عێراق و چارەسەری کێشەکانی تورکیا لەگەڵ هەسەدە! بەڵام ئەم پڕوپاگەندەیەی یەکگرتوو تەنها بۆ خۆڵکردنە چاوی ئەندامانی و لایەنگرانی خۆی و خەڵکی کوردستانی عێراقە تاکو وەکو خزمەتکار و بەکرێگیراوی رژێمێکی کۆنەپەرست و فاشیست و شۆڤێنیستی وەکو تورکیا ناوزدەیان نەکەن و نەفرەتیان نەکەن. دەنا کام مرۆقی هوشیار هەیە کە نەزانێ لە قاموسی سیاسی رژێمی تورکیاو دەسەڵاتی ئاک پارتیدا شتێک نیە بەناوی مافی خەڵکی کورد و چارەسەری پرسی کورد!؟ لەوەش واوەتر هەر ئومەدو خواستێکی خەڵکی کوردزمانی ناوچەکە بە تیرۆریزم و پیلانگێری بۆ تێکدانی ئاسایشی نیشتمانی وێنا دەکەن و بەهەموو توانایانەوە هەوڵی سەرکوتکردن بێدەنگکردن و لەناوبردنی دەدەن. دەبێ خەڵکی کوردستان ئەم خۆشخزمەتییەی یەکگرتوو بە رژێمی فاشیستی تورکیا قبوڵ نەکەن.